

Sayı: 9

2 nci Kânun 937

Türkün

Bursa Halkevi Dergisi

M. Şemsettin Ulusoy

R. R. Yücer

Mehmet Şemsettin Ulusoyu herkes (Mısıri Tekkesi Şeyhi) olarak tanır. Ben onu şeyh iken tanımadım. Gerçi kendisi, bir tekkenin şeyhliğini yapıyordu. Fakat bu, nihayet, babasından kalma bir mirasın muhafazasından başka bir şey değildi.

Rahmetli ile tanışmamız, bir kavga ile başlamıştır. Tekkelerin kapatıldığı seneydi. Buralardaki bütün kitapların maarife devredilmesi hakkında bir karar çıkmıştı. Mısıri tekkesinde bir çok kıymetli kitap bulunduğunu ve şeyhin bunları sakladığını bize haber verdiler.

O vakit, (Arkadaş) gazetesini çıkarıyordum. Gazeteye, Mısıri tekkesi şeyhine çatan bir yazı koyduk. Bize cevap verdi. Kitapların şahsi malı olduğunu bildirdi. Tekrar hücum ettik. Beni ziyarete geldi ve bu çatışmadan bir tanışma doğdu. Aramızda kurulan ahablık, gün geçtikçe kuvvetlendi.

Halkevindeki tarih çalışmalarına kadar, o, daha ziyade kendi kendine yaşayan, münzevi bir kitap meraklısı idi. Köşesine çekilir; okur, okur ve yazardı. Ziyaret edilmekten

pek hoşlanırdı. Bursa tarihi üzerindeki derin bilgisi, alâkalıların malûmu olduğundan, ara sıra Bursaya gelen Halil Ethem, Nüzhet Sabit gibi değerli zevat, ziyaretine giderlerdi.

Mehmet Şemsettin Ulusoy; nev'i şahsına münhasır, cidden orijinal bir tip olarak yaşamıştır. O kadar ki, Bursaya Piyerloti zihniyetile gelen ecnebler; onu, Şark dekorları içinde bir motif halinde gördüklerinden, fotoğrafını çekerlerdi..

Klâsik bilginler gibi, her şeyi ince eleyip sık dokur; fakat bir defa da kanaat getirdi mi, fikir ve mütalâasından kolay kolay dönmezdi. İtikatlarında olduğu kadar, itiyatlarında da muhafazakârdı. Mesaha mikyası olarak hiç bir zaman (metrey) i kullandığını görmedim. Daima (adım) ı tercih ederdi. Niçin böyle yaptığını sorduğum vakit bana:

— Ayaklarıma daha çok itimadim var da, ondan! Diye cevap vermişti!

Onun için, gelişi güzel neşriyata, tarih kitaplarındaki mürettip ve müellif hatalarına çok sinirlenirdi. Bu

asabiyet, ona (Mi'yarı Şemsi) isimli eseri yazdırmıştır.

(Mi'yarı Şemsi) nin bir kısmını, bizim (Yeni Fikir) gazetesinde neşretmiştik. Bu neşriyat, gazetenin kapandığı güne kadar sürdü. Titizliğini bildiğim için, eski harflerle yazdığı müsveddeleri, elimle yeni harflere çevirir; matbaaya öyle verirdim. Bu harekete hem üzülür, hem de memnun olurdu. Gariptir ki, son günlere kadar ben bu yazı silsilesine (Tarih yanlışlıkları) başlığını koyduğum halde, o, her müsvedde getirisinde, üzerine daima (Mi'yarı Şemsi) terkinini koymaktan bir türlü vaz geçemedi.

Kitabedeki tarihin (Seb'a) mı, yoksa (tis'a) mı olduğunu anlamak için, o ihtiyarlığında, hiç üşenmeden tâ Yıldırım camiine kadar bir kaç sefer gittiğini, hiç unutmam. Kendisi yanlış yapmaktan çok çekindiği için, tarih yanlış yapanları affetmez; kendine mahsus üslubu ile ağır tenkitlerde bulunurdu.

*

Şemsettin Ulusoy, çok okur yazar bir münevver olduğu halde, (Yadigarı Şemsi) nin bir kısmından başka, hiç bir eserini bastıramamıştır. Halbuki, her müellif gibi onun da en büyük emeli, yıllarca göz nuru dökerek meydana getirdiği eserlerini basılmış görmektir. Fakat daima para sıkıntısı, (Canlı Bursa tarihi) diye anılan merhumun yakasını hiç bir vakit bırakmamıştı. Taliin garip cilvelerinden biri olarak, onun altmış lira ücretle Evkaf sicillerini tetkike

memur edildiğini bildiren emir Buraya geldiği gün, o, İstanbulda gözlerini ebediyen kapamış bulunuyorduk.

En çok önem ve emek verdiği (Diyarı Şemsi) namında, Bursa tarihine ait sekiz yüz küsur sahifeli eserini, geçen kış bitirmiş, bastırılmasını temin için Halkevine vermişti. Kitap Maarif Vekâletine gönderildi. Fakat gelen cevapta (Şimdilik bu arzunun yerine getirilmesi mümkün olmadığı) bildirildi.

Bunun sebebi -bence- Şemsettin Ulusoyun, tarih hakkındaki bilgisinin ilmi bir metoda uygun bulunmayışı olsa gerektir. Bununla beraber, onun Bursa hakkındaki bilgilerini hayret ve takdirle karşılamak, ve bunların bu gün de, yarın da Bursa tarihi için çok değerli unsurlar halinde her vakit işimize yarayacağını teslim etmemek mümkün değildir.

Halkevimizin, bu kitaplarla meşgul olmasını; bilhassa [Medarı Şemsi, Devvarı Şemsi, İntizarı Şemsi, Gambârı Şemsi, Ezharı Şemsi, İtimarı Şemsi, Kararı Şemsi] gibi - bu gün meraklısı da, toplayıcısı da azalan - mevzulara dair eserlerinin birbirini tamamlayan kısımlardan mürekkep bir kitap halinde basılması için himmet sarfedilmesini, gerçekten temenni etmeliyiz. Bu teşebbüs, sadece merhumun ruhunu şâdetmek gibi kuru bir hayır işi değil; Bursa tarihinin çok lüzumlu sahifelerini kaybetmemek bakımından, bizim için, çok yerinde bir kültür borcudur.

*

Şemsettin Ulusoyun kitapları ile, kısa bir hal tercümesini, (Gülzarı Mısri) isimli eserinden alarak, buraya geçiriyorum:

1287 - 1867 tarihinde Bursada doğdu. İzmir ve Bursada tahsilden sonra babasından hususî dersler aldı. Vergi, Nüfus, Yabancı Komisyonu gibi vazifelerde bulundu; ve babasının vefatı üzerine Mısri tekkesine şeyh oldu ve Pınarbaşındaki İzzettin caminin hitabet vazifesini elli yıldan fazla bir zaman ifa etti.

Boş vakitlerinde şeyh Vahyiden akaid ve tasavvuf okudu. Sonra fennî ilimlere, bu arada tarihe merak etti, ve bu meslek üzerinde hayatının sonuna kadar çalışarak bir çok eserler meydana getirdi.

7 Nisan 1327 de, ilk teşkil olunan Tarih Encümenine âza tayin edildi. Meclisi meşayih, Donanma Cemiyeti, Cihat Komisyonu âzallıklarında bulundu. Bir aralık kütüphaneleri tasnife ve 1927 de de kütüphaneleri teftiş ve tetkike memur edildi. 1932 de Halkevinde Tarih Komitesinde çalıştı.

Dört ay evvel tedavi için gittiği İstanbulda 69 yaşında olduğu halde 9 - Teşrinievvel - 936 Cuma günü vefat ederek Merkez efendi kabristanına gömüldü.

Eserleri:

Gülzarı Mısri - Yadigârı Şemsettin: üç kısımdır. Birincisi - Hazreti

Mısriden, ikincisi Bursadaki Tekkelerin inşasından itibaren şeyhlerin hal tercümelerinden (Yarısı basılmıştır); üçüncü kısım ise Tekkesi olmayan hutefanın - Gülzarı urefanın telif tarihi olan 1263 den sonra tarihe geçmeyen Ulema, şura ve bazı eşrafın hal tercümelerinden bahseder.

Bergüzarı Şemsi: Muhtelif zamanlarda yazdığı makaleler.

İhtiyarı Şemsi: Eski şairlerin seçme şiirleri.

Ezharı Şemsi: Bursalı ve Bursaya mensup şairler.

Mi'yârı Şemsi: Tarih kitaplarındaki yanlışlar hakkında.

Güftar ve eşarı Şemsi: Kendi manzum sözleri.

İtimarı Şemsi: Ulucami içindeki yazıların tarihçeleri.

Kararı Şemsi: Bursada yatan meşahir hakkında bibliyografi.

İhtarı Şemsi: Eski devirle yeni devri mukayese.

İztirarı Şemsi: İctimaî bazı tenkitler.

Dildarı Şemsi: Seyahat notları.

Medarı Şemsi: Bursa camileri ve kitabeleri.

Devvarı Şemsi: Bursa Medreseleri.

İntizarı Şemsi: Bursaya ait batıl
fıkhatlar ve hurafeler.

Diyarı Şemsi: Bursa tarihine ait
800 küsur sahifelik tarih.

Misyarı Şemsi: Bazı zevat için
söylediği tarihler.

Ebrarı Şemsi: Mevlüd, mi'raciye
ve saire hakkında.

Gambârı Şemsi: Bursaya ait
hikâye ve fıkralar.

İ'tisârı Şemsi: (Aklı selim) namıyla
çıkan kitaba cevap.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]